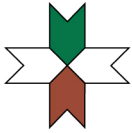

**Pasaules
Dabas
Fonds**
sadarbībā ar

VIDES AIZSARDZĪBAS KLUBS

2010. gada 13. jūlijā

PROBLĒMAS AR FSC SERTIFIKĀCIJU LIECINA PAR PROBLĒMĀM VALSTS MEŽU APSAIMNIEKOŠANĀ

Starptautiskā meža apsaimniekošanas sertifikāta FSC apturēšana AS „Latvijas valsts meži” (turpmāk – LVM) ir likumsakarīgs rezultāts pēdējo gadu praksei meža apsaimniekošanā. Tas pastiprina bažas par Latvijas mežu stāvokli, kuros LVM ir lielākais apsaimniekotājs.

Zaudējot FSC sertifikātu, saskatāmas vairākas tiešas negatīvas sekas. Bez sertifikāta tiek pazemināta Latvijas koksnes konkurētspēja eksporta tirgos. Tiek zaudēts svarīgs neatkarīgs viedoklis par saimniekošanas kvalitāti un ilgtspēju valsts mežos. Teorētiski, iespējams pāriet uz citu, mazāk prestižu sertifikācijas sistēmu, bet būtību, ka mežs ir jāsaimnieko saprātīgi, tas nemaina. Tāpat nav izmaināms fakts, ka LVM ir atbildīga ne tikai par meža ekonomiskās vērtības saglabāšanu, bet arī par dabas bagātībām un estētisko vērtību.

No sociālā viedokļa, mežs nodrošina daudzas darbavietas reģionos. Tāpat, Latvijas cilvēkiem mežs ļauj jebkurā ekonomiskā situācijā iegūt tādus produktus kā sēnes un ogas gan savam galdam, gan papildināt savu budžetu un arī pavadīt laiku brīnišķīgā vidē.

Problēmas mežos

Sertifikāta apturēšana apstiprina, ka vairs netiek ievēroti Latvijas Meža politikas pamatprincipi¹. Tie tagadnes un nākotnes perspektīvā paredz trīs galvenās lietas: saglabāt bioloģisko daudzveidību, saimniekot ekonomiski izdevīgi un pamatoti, kā arī rūpēties par mežu sociālo funkciju.

Saskaņā ar Ministru Kabineta lēmumu tika paaugstināts maksimāli pieļaujama ciršanas apjoms 2009.–2010.gados. Papildus LVM izmantoja iepriekšējos gados vēl nenocirstos apjomus, kā rezultātā koku ciršana valsts mežos pēdējos gados pēc apjoma vidēji gadā pat divkārt pārsniegusi iepriekšējos rādītājus. Tieši tāpēc meža ciršanā un apsaimniekošanā būtu jāievēro īpaša piesardzība, lai neapdraudētu meža nākotni, saglabātu dabas daudzveidību un nenonāktu konfliktā ar daudziem Latvijas lauku iedzīvotājiem, kuri gūst nozīmīgu labumu no meža.

FSC auditoru slēdzienā ir uzskaitīti fakti par piekopto praksi LVM apsaimniekotajos mežos. Satraucošākais, ka LVM sākusī cirsmu koncentrāciju, veidojot vienlaidu, plašas izcirstas platības. Tas tiek darīts, neizvērtējot ietekmi uz mežu kā dabas sistēmu un neapspriežot jauno metodi ar sabiedrību. Valsts mežos tikušas sagatavotas vai jau izstrādātas cirsmas aizsargājamajās mežaudzēs, bet LVM vēl aizvien nespēj novērst šādus gadījumus. LVM noteiktā kārtība meža ciršanas laikā nenovērš kaitējumus vērtīgākajiem meža nogabaliem un ne vienmēr pilnvērtīgi īsteno dabas

¹ <http://www.zm.gov.lv/?sadala=75>

aizsardzības prasības cirsmās. Meža ciršanas un kokmateriālu transporta laikā tiek bojāta meža zemsedze un augsne (tas var notikt, piemēram, transportam atstājot mežā lielas risas – veicot meža darbus nepiemērotā laikā).

Faktiski, situācija mežos varētu būt pat vēl sliktāka nekā tā atspoguļota audita ziņojumā. Vairāki uztraucoši apstākļi nav vērtēti šī audita ietvaros vai tiks skatīti turpmākajos gados. Piemēram, nav vērtēts pats cērtamās koksnes apjoma dramatiskais palielinājums pēdējos gados, vērienīgā un dārgā meža ceļu būve un rekonstrukcija, meliorācijas sistēmu atjaunošana, kas var apdraudēt retas sugas, veicināt Latvijas dabai svešu sugu tālāku izplatīšanos un pat neatgriezeniski izmainīt mežu.

LVM reakcija

LVM uz trūkumiem reaģējusi gan vainojot auditorus nekompetencē, nekonsekvencē un sliktā darba kvalitātē, gan apšaubot FSC sertifikāta nepieciešamību. Faktiski nav atzīti nekādi pārkāpumi vai neatbilstības no LVM puses. Nav komentēti būtiskākie iebildumi, bet uzmanība koncentrēta uz salīdzinoši mazāk būtisku problēmu skaidrošanu.

LVM komentāros par FSC sertifikāta apturēšanu iekļauti arī nepamatoti un sabiedrību maldinoši apgalvojumi. Piemēram, populistiski apgalvots, ka prasība atstāt lielu izmēru sausokņus (stāvoši miruši koki) un kritiskas mežaudzēs nav savienojama ar kurināmās koksnes ieguvī. Pēc Valsts meža resursu monitoringa datiem (mežzinātnes institūts "Silava") redzams, ka mežos mirušās koksnes resursi ir pietiekami, un FSC prasības nav pretrunā ar malkas ieguvī.

Atbildība un atklātība

Par izveidojušos situāciju atbildība ir jāuzņemas gan Zemkopības ministrijas amatpersonām kā LVM akciju turētājiem, gan pašam LVM. Latvijas valsts meži ir visas sabiedrības īpašums, kas prasa sabalansēt visu grupu viedokļus. Tādēļ ir uztraucošs atklātības trūkums un netipiskais ātrums, kādā tiek veiktas būtiskas izmaiņas meža apsaimniekošanā. Atliek minēt, vai mežu apsaimniekošanas izmaiņas nav izraisījis nopietns, sabiedrībai slēpts lobiju spiediens no kādām ieinteresētām biznesa organizācijām.

Sertifikācija nav tikai mārketinga rīks, tas ir arī saimniekošanas novērtējums - tostarp, netiešs novērtējums, kā Zemkopības ministrija veic savas funkcijas kā LVM akcionārs. Uz faktu, ka Zemkopības ministrija nav ieviesusi sistēmu, kas ļautu secināt, vai LVM apsaimnieko savus mežus ilgtspējīgi (atbilstoši Meža politikai), jau norādīja Valsts Kontrole savā 2008.gada 18.decembrī publicētajā revīzijas ziņojumā. FSC sertifikāta zaudēšana ir negatīvs novērtējums gan LVM saimniekošanai mežos, gan Zemkopības ministrijas spējām vadīt un kontrolēt meža nozares attīstību.

Nepieciešamās darbības

Ir skaidrs, ka ekonomiski grūts laiks prasa papildus ienākumus un darba vietu uzturēšanu, un mežs ir samērā viegli pieejams resurss ar vilinošu iespēju ātri gūt ienākumus uz nākotnes rēķina. Tomēr ir svarīgi koncentrēties uz risinājumiem, kuri darbojas ilgākā termiņā. Latvijas mežos noteikti ir iespējams saimniekot gan ekonomiski efektīvi, gan arī ievērojot dabas aizsardzības un sociālās prasības.

LVM jāsakārto sava saimniecība, lai valsts mežu apsaimniekošanas prakse būtu piemērs Latvijas privāto mežu īpašniekiem un apsaimniekotājiem. FSC sertifikāta atgūšana ļaus LVM saglabāt neatkarīgu sava darba novērtējumu. Sertifikāta atgūšana ir sasniedzams mērķis pat pie pietiekoši

lieliem meža ciršanas apjomiem. Tas ir vajadzīgs gan kā valsts mežu apsaimniekošanas kontroles rīks, gan kā ekonomiski izdevīgs palīgs kokmateriālu eksportā.

Tāpat jānodrošina atklātība lēmumu pieņemšanā, kā arī nevalstiskā sektora un visas kokrūpniecības industrijas pārstāvju iesaistīšana meža apsaimniekošanas politikas veidošanā.

Beidzot jāaprēķina Latvijas mežu ekonomiskā vērtība. Patlaban neviens nevar atbildēt, cik maksā LVM valdījumā esošie meži un kā mainās valsts īpašuma vērtība pa gadiem. Tas ļautu novērst saldās nespeciālistiem domātas spekulācijas, piemēram, "tas nekas, ka mēs daudz cērtam, mēs arī daudz stādām" vai arī "Latvijas mežu platības aizvien palielinās" u.tml. Faktiski, tiek spekulēts ar to, ko varam uzskatīt par mežu, ieskaitot izcirtumus un aizaugušas lauksaimniecības zemes. Lai arī dažādām vērtēšanas pieejām ir savi trūkumi, tās ļautu redzēt dinamiskā, kas notiek ar valsts mežu ekonomisko vērtību, un ļautu pieņemt saprātīgus, sabiedrībai izdevīgus lēmumus.

Parakstījušās organizācijas

Latvijas Botāniķu biedrība

Latvijas Dabas fonds

Latvijas Entomoloģijas biedrība

Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Pasaules Dabas fonds

Vides aizsardzības klubs

Kontaktpersonas:

Latvijas Botāniķu biedrība – Lelde Eņģele tel. 26102617, lelde.engele@inbox.lv

Latvijas Dabas fonds – Jānis Priednieks, tel.29365593, jpriedn@lanet.lv

Latvijas Entomoloģijas biedrība – Kristaps Vilks. tel.26513497, kristaps.vilks@lu.lv

Latvijas Ornitoloģijas biedrība – Viesturs Ķerus tel. 29459742, Viesturs@lob.lv

Pasaules Dabas fonds – Jānis Rozītis, tel. 26420153, jrozitis@pdf.lv

Vides aizsardzības klubs – Elita Kalniņa, tel. 29374253, elita@vak.lv

Par FSC

Mežu uzraudzības padome – Forest Stewardship Council (FSC) – ir neatkarīga un nevalstiska bezpeļņas organizācija, ko dibinājuši pārstāvji no vides un sociālajām organizācijām, kā arī meža īpašnieki un koksnes pārstrādātāji no visas pasaules.

FSC sertifikāts kokmateriālu pircējiem garantē, ka tā nāk no ilgtspējīgi apsaimniekota meža. Tāpēc daudzi milzīgi pasaules uzņēmumi iepērk TIKAI produkciju, ieskaitot no Latvijas, ar FSC zīmi, piemēram, IKEA. Koksne bez šāda sertifikāta ir jāpārdod mazāk izvēlīgiem pircējiem un tai ir zemāka cena. Tāpēc mežu apsaimniekotājiem ir nepieciešama sertifikācija, kas vienlaicīgi nodrošina mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.